סימן לה

דין מנין השיטין בפרשיות התפילין

א. נהגו על פי הקבלה ביד סופרים איש מפי איש, במנין השיטין (השורות), לכתוב פרשיות תפילין של יד, שבע שורות בכל פרשה. ובפרשיות תפילין של ראש, ארבע שורות בכל פרשה (תמונה קמ"ו). ואם שינה לא פסל. [ש"ע סעיף א, ובמשנ"ב ס"ק א]

ב. אם אין לסופר עבור התפילין של יד אלא רק קלף קצר וארוך, שאין יכול לכתוב עליו שבע שורות אם לא שיכתוב כתיבה דקה מאד. נראה שטוב יותר לשנות מנין השורות, ולא יעשה כתיבה דקה. כי בכלל "זה אלי ואנוהו" לכתוב כתיבה גסה במקצת שלא יהיו האותיות נמחקין מהרה.

Siman 35

The Number of Lines on Each Scroll

The ancient tradition

1) The centuries-old tradition is to write the passages for *tefillin shel yad* in seven lines, and the passages for *tefillin shel rosh* in four lines.[206] (Illustration № 146) If a scribe does not follow this tradition, his tefillin scrolls are nonetheless kosher.

Deviating from the tradition

2) If a scribe does not have parchment large enough to write seven lines unless he writes extremely small letters, it is better that he write the scroll for *tefillin shel yad* on fewer lines so that he can write standard-sized letters. This enhances the beauty of the tefillin since the larger writing will last for many more years than tiny, thin letters. Furthermore, it is far more difficult to shape the letters correctly when writing

206. Several *Rishonim*, including the *Arba'a Turim*, listed which word should begin each line. The Arizal recommended an alternate list of words to follow, as cited by the *Kol Yaakov* (35:1). The *Mishna Berura* (35:2) testified that nowadays the scribes do not necessarily follow either of these lists, and they begin each line with whichever word they happen to be up to. Even if someone wishes to follow the prescribed list, he must not stretch letters or crowd letters in order to do so. A limited amount of stretching letters, however, is acceptable.

Even though this tradition is no longer the common practice, here is the list as it is presented by the *Aharonim*:

For *tefillin shel yad* –

a) וַיְדַבֵּר, אֶת הַיּוֹם, יֹצְאִים, לְתֹת, חַג, הַהוּא, תּוֹרַת

b) וְהָיָה, רַחֵם, בְּשָׂה, לֵאמֹר, כִּי הִקְשָׁה, בְּהֵמָה, לְאוֹת

c) שְׁמַע, אֶת, וְהָיוּ, לְבָבֶךָ, וּבְלֶכְתְּךָ, יְדֶךָ, מְזוּזוֹת

d) וְהָיָה, וּבְכָל נַפְשְׁכֶם, וְאָכַלְתָּ, ה' בָּכֶם, אֲשֶׁר ה', בֵּין עֵינֵיכֶם, בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ

For *tefillin shel rosh* –

a) וַיְדַבֵּר, מִזֶּה, הֲזֹאת, זֶה

b) וְהָיָה, וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר, מִמִּצְרַיִם מִבֵּית, כָּל פֶּטֶר רֶחֶם הַזְּכָרִים

c) שְׁמַע, נַפְשֶׁךָ, לְבָבְךָ, עַל

d) וְהָיָה, עֵשָׂב, לֹא תִתֵּן, אֶת בְּנֵיכֶם

וגם משום שאנו רואין בחוש שבכתיבה דקה מצוי כמה וכמה קלקולים שהאותיות לא נכתבו כדין. וגם מחמת דקות האותיות חסר כמה וכמה תגין דשעטנ"ז ג"ץ, שהוא מדין הגמרא, ויש מהראשונים שמחמירין בזה אפילו בדיעבד.

ושומר נפשו לא יקנה פרשיות כאלה בתוך תפיליו, אם לא שיבדוק אותם מתחילה היטב היטב וידע מי כתב הפרשיות. כי פרשיות כאלו מצוי מאד שכותביהן הם עדיין נערים שלא ידעו כלל דיני כתיבת סת"ם. [משנ"ב ס"ק ג]. וראה לעיל בסימן ל"ב הלכה כ"ד.

very small characters. The scribe will surely be forced to leave out details and *taggim* that the Talmud requires. According to some *Rishonim*, the scroll is not kosher if the *taggim* are missing.

If someone decides to use tefillin with scrolls written in tiny letters, he must have them very carefully examined and he must ascertain that the scribe is a God-fearing individual. Otherwise, it is likely that the scroll was written by a beginner who barely knows any of the pertinent halakhot. See above in *Siman* 32:24.

סימן לו

דקדוק כתיבת האותיות

א. צריך לדקדק בכתיבת האותיות, שלא תשתנה צורת שום אחת מהן, ולא תדמה לאחרת. [ש"ע סי' לו ס"א]. **ואפילו** אם שינוי הצורה היה רק במקצת האות, פסול. כגון שחסר הראש של האל"ף, או קוץ היו"ד. או שנגעו יוד"י האל"ף בגג האל"ף וכדומה (ראה לעיל סי' לב סעיף עא). ואפילו אם התינוק יקראהו לאות לא יועיל, כיון שאנו יודעין שאין צורתה עליה כראוי. [משנ"ב ס"ק ב]. וכן נתבאר לעיל בסימן ל"ב הלכה מ"ח.

ב. צריך לכתוב כתיבה תמה, דכתיב, "וכתבתם" (דברים ו, ט) שתהיה הכתיבה תמה. [רמ"א סי' לו ס"א]. שלא יכתוב במקום אל"ף עי"ן, או במקום עי"ן אל"ף (אף שדומים בקריאתם). וכן לא יכתוב אותיות שדומים בכתיבתם זו לזו (כגון: ב-כ. ר-ד. ה-ח. ו-י. ז-נ. מ-ס. וכן כל כיוצא בזה), אלא יכתוב כל האותיות שיהיו שלמים

Siman 36

Forming Each Letter Correctly

Details of each letter's form

1) A scribe must take great care to write each letter correctly, so that none is misshapen or appears to be a different letter.[207] If even part of a letter is misshapen, it is not kosher. Examples of this are: **a)** the top right-hand section of a letter *alef* is missing; **b)** the sharp tip of the letter *yod* is missing; and **c)** the top or bottom section of a letter *alef* is connected to the main body of the letter at more than one point. In these cases, the letter is not kosher even if a child recognizes which letter it is supposed to be, since the letter is obviously written incorrectly. This was explained above in *Siman* 32:48.

Avoid confusing one letter with another

2) Each letter must be formed according to halakhic specifications. Our Sages derived this halakha from the word (*Devarim* 6:9) וכתבתם, which means literally, "You shall write them." Our Sages saw that this word *ukhtavtam* gives us the message of *ukhtav tam*, meaning "write them in perfect form."

For one thing, this means that the scribe may not substitute one letter for another even if they have almost identical sounds. He may not substitute an *ayin* for an *alef* or an *alef* for an *ayin*. Also, the scribe must take care not to confuse two letters that have similar

207. If part of a letter resembles a different letter

The *Mishna Berura* (36:3), citing Harav Eliyahu of Vilna and the *Peri Hadash*, ruled that if only part of the letter resembles another one, the letter is kosher. This is likewise the ruling of Maran the Rishon Letziyon (responsa *Yabia Omer* Vol. II, *Y.D.* #20:7; responsa *Yehave Da'at* Vol. II, #3) citing Harav Yaakov Castro.

כהלכתם. וכן שלא יחסר אפילו קוצו של יו״ד. ויהיו האותיות מתוייגין כהלכתם. ונתבאר לעיל בסימן ל״ב הלכה כ״ג.

ג. כל אות צריכה להיות גולם אחד, ומיקשה אחת. ולכך צריך להזהר שהיודי״ן של האל״ף, ויוד״י השי״ן והעי״ן והצד״י, נוגעות באות. ואם נפרדה היו״ד מהן, פסולה. [ראה ש״ע סי׳ לו ס״ב]. וכבר נתבאר דין זה לעיל, בסימן ל״ב בהלכה נ״ט ובהלכה ע״ז (אות ג׳). וכן מ״ם סתומה וסמ״ך צריכין להיות מדובקות וסמוכות לגמרי, ואפילו פירוד דק כחוט השערה פוסל בהן. [קול יעקב ס״ק ה]

אמנם אותיות ה״י וקו״ף אין ליגע הרגל בגג, ואם נגע פסול. [ש״ע שם]. ונתבאר לעיל בסימן ל״ב הלכה ע׳.

ד. הפרשיות יכתוב בכתב נאה ויפה, משום ״זה אלי ואנוהו״. ואף שהם מחופות בבתים, ואין ניכרות לעין כל.

ולכתחילה יכתוב כתיבה גסה קצת, שאם יכתוב אותיות דקות יש לחוש שיהיו נמחקים במהרה. וכן לא יכתוב תיבה אחת גדולה ואחת קטנה. וכן יכתוב השיטות (השורות) ישרות ולא עקומות. וכבר נתבאר כל זה בסימן ל״ב הלכה כ״ד.

---

shapes, such as the letters ב׳ and כ׳, or the letters ר׳ and ד׳, or the letters ה׳ and ח׳, or the letters ו׳ and י׳, or the letters ז׳ and נ׳, or the letters ם׳ and ס׳.

Instead, the scribe must write each letter according to its prescribed form. He must not leave out any part of a letter, not even the tip of a letter *yod*. All those letters that call for *taggim* should have them included. See more about this above in *Siman* 32:23.

Whole letters and two-piece letters

3) Every letter [except for ה׳ and ק׳] must consist of one piece. Therefore the appendages of letters such as א׳, ש׳, ע׳, and צ׳ must each be connected to the body of the letter. If even one is not connected, the passage is not kosher, as was explained above in *Siman* 32, halakhot 59 and 77. The letters *mem sofit* ם׳ and *samekh* ס׳ must be entirely closed, as one continuous ''circle.'' Otherwise, those letters are not kosher.

In contrast, the letters *he* ה׳ and *qof* ק׳ must consist of two separate parts. If those two parts are connected, the letter is not kosher, as explained above in *Siman* 32:70.

Clear, uniform handwriting

4) The scribe should write the tefillin passages with a clear, uniform handwriting in order to beautify the mitzvah. This is so although the passages are inserted into sealed *battim* and are never seen by others. He should write somewhat large, clearly legible letters, since very small and thin letters are liable to fade away. He should make sure to write the words in straight lines that do not zigzag up and down. This was explained above in *Siman* 32:24.